

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
susanne.classon@regeringskansliet.se och
kn.rs@regeringskansliet.se

SOU 2025:14 - En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem, KN2025/01042

Er beteckning: KN2025/01042

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västerbottens län ser positivt på att regeringen sett över samhällets möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra miljöbrottslighet förbättras. Länsstyrelsen ställer sig i stora drag positiva till remissen och förslagen.

Länsstyrelsen har sedan tidigare ett uppdrag att samordna det brottsförebyggande arbetet i länet enligt förordning (2016:1258). Utredningens förslag ligger i hög grad i linje med detta uppdrag och stärker länsstyrelsens möjlighet att bidra till ett mer effektivt och kunskapsbaserat arbete mot miljörelaterad brottslighet – särskilt med hänsyn till länets karaktär av lands- och glesbygd.

Sammanfattande synpunkter på utredningens förslag:

- Länsstyrelsen tillstyrker att straffsanktionerna flyttas från miljöbalkens 29 kapitel till en egen miljöstrafflag.
- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om en helt ny straffbestämmelse för avfallsbrott.
- Länsstyrelsen ser det som viktigt att miljösanktionsavgifterna läggs på en nivå så att det är mer attraktivt att göra rätt och ekonomiskt kännbart för den som bryter mot vad som föreskrivs i lag eller i ett tillstånd. Länsstyrelsen lämnar som förslag att miljösanktionsavgifterna beräknas utifrån liknande sätt som i plan och byggförordningen och de som finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter.

- Länsstyrelsen tycker att begreppet "lägesbild" bör harmoniseras med den definition och metodik som används inom det brottsförebyggande arbetet enligt förordning (2016:1258).
- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om vandelsprövning. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det kan finnas skäl att undanta vissa anmälningsskyldiga miljöfarliga verksamheter från kravet om vandelsprövning. Här tycker Länsstyrelsen att det främst ska vara miljöfarliga verksamheter som kopplar till näringsverksamheter som ska omfattas av kravet, alltså inte enskilda avloppsanläggningar, värmepumpsanläggningar etcetera. Det finns även tillståndsskyldiga verksamheter i miljöprövningsförordningen där Länsstyrelsen är tveksam till om miljökonsekvenserna av verksamheten motiverar en vandelsprövning, exempelvis djurhållning, fiskodling och övervintring av fisk, livsmedel och foder.
- Länsstyrelsen anser att tillgång till ett nationellt tillsynsregister och ett företagsbetsregister skulle stärka länsstyrelsens möjligheter att identifiera mönster av återkommande brottslighet.
- Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag att en kommun ska kunna överlämna ett ärende till länsstyrelsen. För mindre kommuner med begränsade resurser för att själva utreda eller driva tillsynsärenden kopplade till lagöverträdelser, innebär detta ett viktigt förstärkt skydd.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det bör införas en bestämmelse som möjliggör för länsstyrelsen att ta ut en timavgift för de fall då länsstyrelsen tar över ett ärende från en kommun. Länsstyrelsens generella åsikt är att timkostnaden ska avspeglar länsstyrelsens totala kostnader för en timmes handläggningstid, både direkta och indirekta kostnader, det vill säga full kostnadstäckning. En annan förutsättning är att avgiften för nerlagd arbetstid ska tillfalla den aktuella länsstyrelsen.

- Länsstyrelsen tillstyrker förslagen att inrätta en nationell samverkansfunktion och en regional samverkansfunktion.

- Länsstyrelsen tillstyrker förslag om sanktionsväxling endast för sådana överträdelser som inte kräver utredningar eller bedömningar, det ska vara enkelt att bedöma att en överträdelse har skett.

Länsstyrelsen tycker att nuvarande miljöstraffsavgifter behöver ses över och räknas upp så att de stämmer med dagens penningvärde och inflation.

- Länsstyrelsens förordar att förändringarna i utredningen och nya föreskrifterna om miljöstraffsavgifter lämpligen bör träda i kraft vid samma tidpunkt.
- Länsstyrelsen anser att en översyn av bilskrotningsförordning 2007:186 är nödvändig ifall intentionen är att få till enhetliga straffbestämmelser. Annars kommer systemet med åtalsanmälan att vara kvar där.

Länsstyrelsen är frågande till betydelsen av den prövningen av sökandes lämplighet som görs i dag ifall förslaget om vandelsprövning går igenom.

Nedan utvecklas Länsstyrelsens yttrande.

Inställning och synpunkter på förslagen

1.1 Förslag till miljöstrafflag (2026:0000)

Utredningen föreslår att straffbestämmelserna lyfts ut ur miljöbalken för att lyfta dess status. För att markera att det är en kriminalpolitisk, snarare än en miljöpolitisk fråga föreslås lagen orienteras under justitiedepartementet istället för klimat- och näringslivsdepartementet. Länsstyrelsen tillstyrker att straffsanktionerna flyttas från miljöbalkens 29 kapitel till en egen miljöstrafflag.

Straffbestämmelser

Vad gäller straffskalorna justeras dessa uppåt så att maximalt straff för miljöbrott, artskyddsbrott, miljöfarlig kemikaliehantering och otillåten avfallstransport höjs från två till tre års fängelse. För grova brott höjs skalan från maximalt sex år till åtta år, och från minst sex månader till minst ett år och sex månader för miljöbrott och artskyddsbrott. Länsstyrelsen menar att denna straffskala är mer i

linje med annan likartad brottslighet än dagens straffskala och tillstyrker förslagen.

Avfallsbrott

Avfallsbrott föreslås bli en ny brottsbestämmelse och som inte motsvaras av någon aktuell bestämmelse i miljöbalken. Om någon i näringsverksamhet eller i annan verksamhet, vanemässigt eller i större omfattning uppsåtligen gör sig av med avfall på ett sätt som en behörig myndighet inte har tillåtit kan denna bestämmelse aktualiseras. För sådant brott föreslås straffskalan fängelse upp till tre år. Inom arbetet mot avfallsbrottslighet ser vi stora behov av förslagen och det kommer att öppna upp möjligheter till ett mer effektivt arbete. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att denna bestämmelse får antas ha betydelse för hur Polismyndigheten prioriterar ärendena och vilka utredningsåtgärder som anses rimliga att vidta. Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

3. Gällande rätt och praxis

Länsstyrelsen är positiv till förslaget om att ett stort antal nuvarande brottsbestämmelser ska avkriminaliseras och i stället omfattas av miljö sanktionsavgift.

Länsstyrelsen ser en risk med att villkorsbrott enligt nuvarande 29 kap. 4 § första stycket punkten 2 miljöbalken (1998:808) avkriminaliseras. Eftersom syftet med villkor i ett tillstånd är en konkretisering av miljöbalkens krav i det enskilda fallet, avvägning mellan olika intressen och samhällets krav för att verksamheten ska vara tillåtlig. Således skiljer sig detaljnivån mellan villkoren i ett tillstånd, detsamma gäller villkoren för olika branscher.

Länsstyrelsen menar att det är skillnad på straffvärdet att bryta mot ett administrativt villkor, exempelvis att en arbets- och tidsplan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten inom en viss tid innan byggnads- och anläggningsarbetena påbörjas, - jämfört med ett efterbehandlingsvillkor för en täktverksamhet. Länsstyrelsen förordar om möjligt differentierade avgifter utifrån typen av villkor, administrativa villkor, utsläppsvillkor, bullervillkor, kemikaliehantering och farligt avfall, efterbehandling och nedläggning av verksamheten. Beloppet på sanktionsavgiften ska alltså vara olika beroende på hur allvarlig överträdelsen är. Länsstyrelsen tycker också att straffvärdet för att bryta mot efterbehandlingsvillkoret för en täkt- eller gruvverksamhet rimligen

inte bör vara lägre än sanktionsavgiften enligt plan och byggförordningen för att inte ha återställt upplag, bergrum, parkeringsplats etc.

Sammantaget menar Länsstyrelsen att det ska vara mer attraktivt att göra rätt och ekonomiskt kännbart för den som bryter mot vad som föreskrivs i lag eller i ett tillstånd. Länsstyrelsen lämnar som förslag att miljöstraffsavgifterna beräknas utifrån liknande sätt som i plan och byggförordningen och de som finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter.

5. En bild av den brottslighet som förekommer på miljöområdet

Utveckling av lägesbilder för miljöbrott stämmer överens med § 2 i förordning (2016:1258) om regional samordning, där kunskaps- och problembaserade metoder betonas. Den årliga miljöbrottslägesbild som föreslås i utredningen kan med fördel samordnas med den årliga redovisningen enligt § 4 förordning (2016:1258), vilket stärker det samlade kunskapsunderlaget för brottsförebyggande arbete i länet. Det bör dock understrykas att utredningen inte tydligt definierar vad en lägesbild inom miljöområdet ska omfatta. För att möjliggöra samordning och integrering med befintliga strukturer bör begreppet "lägesbild" harmoniseras med den definition och metodik som används inom det brottsförebyggande arbetet enligt förordning (2016:1258). Det gäller såväl innehåll, struktur och uppföljningscykel som former för rapportering och informationsdelning.

7.2 Vandelsprövning

Det allvarigaste hotet mot de fria villkor under vilket näringslivet verkar är kanske just att den ekonomiska och organiserade brottsligheten utnyttjar och missbrukar de fria och legala system som gäller för företagandet. Vandelsprövning är att lagstiftaren använder sig av administrativa regler och inte av straffrätt för att minska risken att viktiga verksamheter missbrukas genom att drivas av oseriösa personer. Utredningens förslag för vandelsprövning vid tillstånd, anmälan och ägarbyten i miljöfarliga verksamheter kan därför ses som ett komplement, dels till traditionell brottsbekämpning (med resurser som telefonavlyssning, buggning och polisiära aktionsgrupper), dels till att "gå på pengarna" genom tillgångsinriktad brottsbekämpning för att förhindra att aktörer med

kriminell bakgrund etablerar sig i länet. I landsbygdsområden med låg brottsanmälan och begränsad tillsynsnärvaro blir detta särskilt betydelsefullt.

Av utredningen framgår att det kan finnas skäl att undanta vissa anmälningsskyldiga miljöfarliga verksamheter från kravet om vandelsprövning, men att tiden för utredningen inte varit tillräcklig för att analysera vilka verksamheter som kan undantas. Här tycker Länsstyrelsen att det främst ska vara miljöfarliga verksamheter som kopplar till näringsverksamheter som ska omfattas av kravet, alltså inte enskilda avloppsanläggningar, värmepumpsanläggningar etcetera. Det finns även tillståndsskyldiga verksamheter i miljöprövningsförordningen där Länsstyrelsen är tveksam till om miljökonsekvenserna av verksamheten motiverar en vandelsprövning, exempelvis djurhållning, fiskodling och övervintring av fisk, livsmedel och foder.

Sammantaget ses förslaget om nya regler om vandelsprövning som positivt men det behöver utredas vidare för att definiera vilka verksamheter som ska omfattas.

8.3 Utredningens bedömningar om tillsynsmyndigheternas behov av information som finns hos andra myndigheter

Tillgång till ett nationellt tillsynsregister och ett företagsbetsregister skulle stärka länsstyrelsens möjligheter att identifiera mönster av återkommande brottslighet. Det är särskilt relevant för mindre kommunala tillsynsmyndigheter där resurs- och kompetensfrågan en utmaning. Sammanfattningsvis delar Länsstyrelsen utredningens bedömning att det krävs ytterligare åtgärder för att förbättra tillsynsmyndigheternas tillgång till relevant information.

8.5.2 En kommun ska kunna överlämna ett ärende till länsstyrelsen

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag.

Kommunala nämnder ska få lämna över enskilda ärenden till en länsstyrelse för vidare handläggning om det finns särskilda skäl. Länsstyrelsen håller med utredningen om att

- en förutsättning är att det finns ett inlett ärende,

- möjligheter att hantera ärendet t.ex. genom samverkansavtal mellan kommuner eller vägledning i det enskilda fallet från länsstyrelsen ska ha uttömts innan frågan om överlämnande väcks
- överlämnandet från en kommun till en länsstyrelse bör föregås av samråd mellan aktuell kommun och länsstyrelse och
- att överlämnandet också ska godkännas av den övertagande länsstyrelsen.

Detta förfarande säkerställer att länsstyrelsen är förberedd på att överta ärendet och avsätta resurser för hanteringen av detsamma. Som också påtalas i utredningen är en andra förutsättning att det föreligger särskilda skäl för ett överlämnande, t.ex. att det föreligger en hotsituation, om ärendet är för omfattande för att kunna hanteras av en mindre kommun, eller om det i fråga om miljöstraffavgift krävs mer ingående bedömningar. För mindre kommuner med begränsade resurser för att själva utreda eller driva tillsynsärenden kopplade till lagöverträdelser, innebär detta ett viktigt förstärkt skydd.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att det bör införas en bestämmelse som möjliggör för länsstyrelsen att ta ut en timavgift för de fall då länsstyrelsen tar över ett ärende från en kommun enligt den föreslagna ordningen om överlämnande. I utredningen diskuteras timavgiftens storlek som föreslås vara densamma som avgiften för länsstyrelsens tillsyn över vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken, - 800 kronor för varje påbörjad timme (jfr 3 kap. 11 § förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken). Eftersom flertalet av Sveriges kommuners timtaxa i de flesta fall är betydligt högre än 800 kr per timme kan man fundera över om det är rätt att särbehandla de verksamhetsutövare som utgör anledningen till att ärendet flyttas till länsstyrelsen. De kommer i så fall sannolikt få betala en lägre timavgift än om kommunen varit tillsynsmyndighet. Länsstyrelsens generella åsikt är att timkostnaden ska avspeglar länsstyrelsens totala kostnader för en timmes handläggningstid, både direkta och indirekta kostnader, det vill säga full kostnadstäckning. En annan förutsättning är att avgiften för nerlagd arbetstid ska tillfalla den aktuella länsstyrelsen, annars finns en risk att länsstyrelsen säger nej av ekonomiska skäl.

9.3.2 och 9.3.4 Nationell och regional lägesbild

Utredningen föreslår inrättandet av en nationell samverkansfunktion, som bland annat årligen ska kartlägga miljöbrottsligheten och ta fram en nationell lägesbild. Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att regleringen om samverkan på regional nivå bör ses. Det är också positivt att utredningen föreslår att det regionala uppdraget preciseras. Den föreslagna funktionen för regional samverkan kring miljöbrott kan organiseras inom ramen för, eller i nära samverkan med, redan existerande samverkansstrukturer i länet. Detta skapar förutsättningar för att på ett resurseffektivt sätt integrera miljöbrott i det bredare brottsförebyggande arbetet. Länsstyrelsen vill dock påtala att det tillkommande arbetet med att ta fram regionala lägesbilder innebär ytterligare arbete och involverar andra kompetenser än den samverkan som redan pågår. Länsstyrelsen förutsätter att det tillkommande arbetet innebär att motsvarande resurser tilldelas.

12 Utredningens bedömningar och förslag om sanktionsväxling

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget endast för sådan sanktionsväxling som inte kräver utredningar eller bedömningar, det ska vara enkelt att bedöma att en överträdelse har skett.

I utredningen anges även att miljöskaktionsavgift ska kunna tas ut om det kommer att krävas utredning eller bedömning för att konstatera överträdelsen. Otillåten miljöverksamhet är ett exempel på en verksamhet som kan innebära omfattande utredningar och svåra bedömningar vilket gör att otillåten miljöverksamhet i det enskilda fallet kan vara olämplig för miljöskaktionsavgift. I dessa fall kommer det sannolikt att krävas fler timmar för handläggningen än vid upprättandet av en åtalsanmälan.

Det bör dock understrykas att införandet av de i utredningen föreslagna miljöskaktionsavgifterna kan komma att skapa mer arbete än vad konsekvensanalysen visar på. Länsstyrelsen vill därför framföra att den föreslagna sanktionsväxlingen innebär ett ökat resursbehov för myndigheten.

Länsstyrelsen tycker att nuvarande miljösktionsavgifter behöver ses över och räknas upp så att de stämmer med dagens penningvärde och inflation. Miljösktionsavgifterna bör därför kontinuerligt ses över och räknas upp så att de som bryter mot reglerna inte erhåller en "rabatt" genom att sktionsavgifterna inte indexerats.

17 Ikraftträdande

Författningsändringarna föreslås träda ikraft den 1 juli 2026. Länsstyrelsen anser att det är för kort om tid. Eftersom det av bilaga 3, s 907, framgår "Den föreslagna sktionsväxlingen innebär att regeringen **kommer att behöva meddela** nya föreskrifter om miljösktionsavgifter. Även om det inte ingår som ett uppdrag i utredningens direktiv att lämna förslag på förordningsändringar har utredningen övervägt att ändå göra det. Den tid som utredningen har tilldelats har emellertid inte varit tillräcklig för det. Vi redovisar dock i det följande ett koncept med nya bestämmelser om miljösktionsavgifter och utgångspunkter för utformning av bestämmelser om miljösktionsavgift, inbegripet avgifternas storlek." Detta innebär att tillsynsmyndigheten **inte** kommer att kunna lagföra enligt 29 kap. eller påföra en MSA enligt 30 kap. för de företeelser som utgår från 1 juli 2026 till dess att regeringen uppdaterar förordning (2012:259) om miljösktionsavgifter. Som Länsstyrelsen tolkar det finns det heller ingen tidsplan för när detta kommer att ske. Länsstyrelsens förordar att förändringarna i utredningen och de nya föreskrifterna om miljösktionsavgifter lämpligen bör träda i kraft vid samma tidpunkt.

Övrigt

Länsstyrelsen anser att en översyn av bilskrotningsförordning 2007:186 är nödvändig ifall intentionen är att få till enhetliga förslag om vandelsprövning och straffbestämmelser. Annars kommer systemet med åtalsanmälan att vara kvar där.

Auktorisationskrav för bilskrotare

Den som driver bilskrot måste vara auktoriserad. En auktorisation ges för en viss tid, högst fem år, och får förnyas efter ansökan. En ansökan om auktorisation prövas av det län där bilskrotningsverksamheten huvudsakligen ska bedrivas.

I förarbetena menas att "ett krav på auktorisation för alla bilskrotare leder till bättre förutsättningar för kontroll av verksamheten samt att lika villkor kommer att gälla för samtliga aktörer i branschen. Detta gynnar bl.a. de mer ambitiösa bildemonteringsanläggningarna som uppfyller högre miljökrav" (prop. 2000/01:47 s. 22).

Länsstyrelsen ska ge kommunen och Polismyndigheten tillfälle att yttra sig över ansökan. Det framgår dock inte vilka uppgifter Polismyndigheten har tillgång till, utöver det som framgår av prövningen i övrigt och som gör myndigheten lämplig att yttra sig. Förutsättningarna att erhålla auktorisation är att företaget följer gällande lagstiftning och kan visa att det har tillräcklig kompetens och resurser för att bedriva verksamheten på ett acceptabelt sätt, som indirekt kan sägas innebära en prövning av sökandes lämplighet och i någon mån vandel. *Dock sker ingen kontroll i belastnings- eller misstankeregistret.*

Undertecknande av mottagningsbevis och skrotintyg

Länsstyrelsen vill uppmärksamma bestämmelserna i bilskrotningsförordningen gällande undertecknande av 15 § mottagningsbevis, och 38 § skrotintyg. Varför det till en ansökan om auktorisation eller förnyad auktorisation ska bifogas

- personbevis i de fall en fysisk person, enskild firma eller bolagstyp där det finns ett personligt betalningsansvar ansöker om auktorisation,
- registreringsbevis från Bolagsverket i de fall en juridisk person ansöker om auktorisation och
- konkursfrihetsbevis för sökande eller
- förvaltarfrihetsbevis enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken för sökande som är fysisk person, enskild firma eller bolagstyp där det finns ett personligt betalningsansvar.

Straffbestämmelser

Länsstyrelsen tycker att straffbestämmelserna nedan inte harmoniserar med utredningens förslag om sanktionsväxling.

I 52 § föreskrivs att till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bedriver yrkesmässig bilskrotning utan att vara auktoriserad,
2. obehörigen utger sig för att vara auktoriserad bilskrotare,

3. utfärdar ett mottagningsbevis utan att vara behörig enligt 12 §,
4. bryter mot bestämmelsen i 13 § om när ett mottagningsbevis skall utfärdas,
5. bryter mot någon av bestämmelserna i 20 och 21 §§ om skrotningsansvar,
6. utfärdar ett skrotningsintyg utan att vara behörig enligt 36 § första stycket,
7. bryter mot bestämmelsen i 36 § andra stycket om när ett skrotningsintyg skall utfärdas, eller
8. underlåter att anmäla ett förhållande enligt 9, 10, 17, 18, 19 eller 39 §.

Särskilda aspekter att beakta i fortsatt arbetet

Resursförstärkning

Ett utökat samordningsansvar kräver att länsstyrelserna tillförs ekonomiska och personella resurser.

Sekretess och informationsdelning

Det krävs stöd för hantering av sekretess, särskilt vid delning av tillsynsinformation mellan myndigheter.

Rollfördelning

Förhållandet mellan länsstyrelsens generella brottsförebyggande samordning enligt 2016:1258 och den föreslagna miljöspecifika samverkansfunktionen behöver klargöras.

Lägesbildens definition och samordning

Det är angeläget att begreppet "lägesbild" definieras tydligare, så att det är förenligt med övrigt brottsförebyggande arbete och kan integreras i befintliga rapporterings- och uppföljningsrutiner.

För att underlätta ett enhetligt och effektivt genomförande av förslagen i SOU 2025:14 bör regeringen överväga att uppdra åt Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Polismyndigheten och Naturvårdsverket, att ta fram en nationell vägledning för lägesbilder inom miljöområdet. En sådan vägledning bör innehålla en definition av vad en lägesbild för miljöbrott ska omfatta, förslag på indikatorer, struktur för analys och uppföljning samt riktlinjer för samverkan och

informationsdelning mellan aktörer. Detta skulle främja en likvärdig tillämpning över hela landet och stärka länsstyrelsernas möjligheter att integrera miljöbrott i det ordinarie brottsförebyggande arbetet enligt förordning (2016:1258).

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med miljöhandläggare Leena Sædén som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Magnus Langendoen medverkat.